

Europos Sąjunga, Lietuva ir aš – po dvidešimties metų

Laikas bėga milžinišku greičiu, o mes, kad ir kaip besistengtume, tesugebame tik eiti jam iš paskos. O kad būtų dabar sniego... Nepatingėčiau, surasčiau plačiuose laukuose laiko pėdų antspaudus. O tada – visu greičiu paskui jį! Pavargs kažkada laikas bėgti, neatsispirs pagundai sustoti ir atsigerti tyro lietuviško šulinio vandens. Gražūs šulinio raižiniai, ilga jo svirtis sukaustys bėgiko dėmesį, sužavės jį. Suamsėjus ištikimam kiemo sargui Pilkiui, išeis iš trobos senolė, nešina rankose kvapnia juoda rugine duona svečiui pavaišinti. Laikas puikiai pažįsta šią moteriškę – gi ne kas kitas, o jis pats apibarstė baltu sniegu kažkada ryškiai juodus močiutės plaukus. O tuo tarpu aš, jau beveik pilnametis Lietuvos sūnus, ir juodos duonos, ir tyro vandens skonį pažindamas, nesustosiu moteriškės kieme bei pradursiu laikui pro šonus. Atsidursiu tada neaprėpiamuose ateities toliuose, išvysiu tai, ko dar niekas nėra matęs.

Taip karštligiškai stengiausi pavyti laiką, kad nė nenučiuoju, kokiame Lietuvos kampelyje atsidūriau. O gal net kirtau Lietuvos sieną? Gi jau tais laikais, iš kurių atbėgau, bevizis režimas tarp ES šalių buvo įvestas, o ką jau bekalbėti apie ateitį. Gal dabar žmonės be jokių patikrinimų net Kiniją aplanko, kai neturi kas veikti? Priekyje lyg ir matau kažkokį ženklą... Aha, aš vis dar Lietuvoje. Pasirodo kojos mane atnešė į Druskininkus. Tuoju užplūsta malonūs prisiminimai: kai buvau dar visai mažiukas, su klase važiuovome į šį kurortą mineralinio vandens paragauti. Tačiau jis buvo labai sūrus, todėl tik nusiprausėme juo veidus, kad visada jauni bei gražūs būtume. Nusprendžiau paieškoti pažįstamų vietų, takų, kuriais tada vaikščiojome. Tačiau viskas čia labai jau pasikeitė: lyg seni vaiduokliai stūksoję apšalti kurortiniai pastatai tapo tik niūrus vaikystės vaizdas. Pusnyse paskendę parkai stebina tvarka. Nebėra čia kreivomis plytelėmis išklotų takelių, nerasi krūmais apžėlusiu, nepraeinamų vietų. Parke gausybė modernių žaidimų aikštelių vaikams. Prie geltonai nudažytų suolelių padėta keletas ausinių. Smalsumo vedamas, nusprendžiau jas užsidėti. Atsisėdau ant suolelio ir maloniai nustebau: jie šildomi! Atidžiau juos apžiūrėjęs pamačiau etiketę, nurodančią, kad šio parko suolelių šildymui naudojama geoterminė energija. Iš daugelio transliuojamų radijo stočių pataikiau įsijungti žinių kanalą.

- Kalba Europos radijas,- išgirdau rimtą, tačiau malonų pranešėjo balsą. – Netrukus girdėsite tiesioginę Europos Tarybos posėdžio transliaciją, kurioje Tarybos pirmininkas sakys šventinę kalbą.

Na, laikas manęs tikrai nepasivys, turbūt dar nebaigė suvalgyti močiutės keptos juodos duonos, todėl pasiklausysiu, kokia ta ateities Europa.

- Sveiki, Europos Sąjungos piliečiai. ES kadaise buvo sukurta taikos bei ekonominio susivienijimo pagrindu. Šiandien, minėdami septyniasdešimtąsias įkūrimo metines, į nuveiktų darbų sąrašą galime įrašyti ne tik taikos užtikrinimą visame žemyne bei didelį įnašą į taikų bei vieningą pasaulį; ne tik bendros, stabilios sąjungos rinkos sukūrimą, bet ir visišką klimato kaitos sustabdymą. Kadaise tai buvo opiausia visos žmonijos problema. Laikydami Kyoto protokolo reikalavimų, ambicingai siekdami užsibrėžtų tikslų tapome kovos su globaliniu atšilimu lyderiais. Kadaise tokios šalys, kaip JAV ir Indija, kratėsi savo atsakomybės motinai gamtai. Atsimenu vieną juokingą laidos apie automobilius epizodą, kai laidos vedėjai smarkiai kvatojo išgirdę Amerikos automobilių

gamintojos pranešimą apie jų sukurtą naują „žaliąjį“ automobilį. O skyrėsi jis nuo galingų bei smarkiai aplinką išmetamosiomis dujomis teršiančių automobilių tik tuo, kad jo galia buvo sumažinta viena dešimtąja darbinio tūrio. Dabar galime tik juoktis iš tokių prisiminimų, tačiau anais laikais tai buvo skaudi tiesa. ES iniciatyva buvo nustatyta maksimali automobilių galia. Tai leido ženkliai sumažinti anglies dioksido kiekį ore. Kodėl ankstesnės valdžios institucijos nepagalvojo apie automobilių, kurių spidometro skalėje skaičiai siekė net 300 km/h, kai didžiausias greitis autostradose daugelyje šalių buvo 130 km/h, žala? Taip žmonės ne tik nuodijo save nuodydami gamtą, eikvojo naftos atsargas, bet ir bereikalingai švaistė savo pinigus. Šiam mūsų pasiūlymui pritarė ne tik ES šalys, bet ir visas pasaulis. Didžiulį mokslinį bei ekologinį šuolį padarė jungtinės Europos mokslininkų pajėgos, kurios, susitelkusios bendram darbui Vilniaus universiteto „Saulėtekio mokslo slėnyje“, sukūrė visiškai nuo įprastų nesiskiriantį, vandeniliu varomą automobilį, kuris baigia iš rinkos išstumti įprastas transporto priemones.

Plastikinių pakuočių bei maišelių naudojimo uždraudimas išgelbėjo mus nuo „plastikinės planetos“ ateities. Šias, daugiau nei 500 metų yrančias pakuotes, pakeitė iš želatinos gaminami lankstūs, tvirti bei oro nepraleidžiantys įpakavimai. Na, o kai prekybos centrai ėmė nebepardavinėti plastikinių maišelių, vartotojai išsiugdė įprotį visada nešiotis daugkartinio naudojimo medžiagines rankines.

Vėjo malūnai, statomi vandenynuose, tapo puikia alternatyva, pakeitusia šiluminės elektrinės. Išsamūs moksliniai tyrimai parodė, kad jos neturi neigiamos žalos jūrų ekosistemoms, todėl jūrinių vėjo malūnų skaičius per pastarąjį dešimtmetį smarkiai išaugo. Jos nežaloja kraštovaizdžio, nes yra statomos toli nuo krantų, be to, jūrose vėjas dažnai būna labai stiprus, todėl energija nepertraukiamai gaminama.

Didžiulio verslininkų bei stambiųjų korporacijų pasipriešinimo sulaukęs sprendimas uždaryti įmones, kurios nepaisė didžiulių baudų už oro taršą, smarkiai viršijo joms nustatytą taršos limitą bei nesiėmė jokių efektyvių veiksmų žalai sumažinti, pažabojo įžulų korporacijų nesiskaitymą su aplinka. Kelių stambiųjų Europos pramonės įmonių uždarymas buvo puiki pamoka, parodžiusi ryžtingą ES politiką klimato kaitos sustabdymo srityje.

Šiandien galime pasidžiaugti, kad visi drauge sugebėjome išugdyti „rūšiuojančią visuomenę“. Net mažiausiose ES šalių gyvenvietėse yra rūšiavimo punktai. Jau seniai į vieną šiukšliavežę nebepilami maisto likučiai, stiklas, popierius. Atliekų perdirbimas bei daugkartinis jų panaudojimas sumažino gamybos kaštus, todėl nukrito daugelio prekių kainos.

- Oi!- instinktyviai surikau, kai kažkas pervaziavo mano dešiniąją koją bei atitraukė nuo „Europos radijo“ transliacijos. Tai buvo gal kokių vienuolikos metų jaunuolis su žaliais, dėmesį savo užrašu „Europos Sąjunga ir Lietuva – mes kiečiausi“ patraukiančiais marškinėliais. Jis manęs skubiai atsiprašė ir pasiūlė nuvežti į ligoninę kojos apžiūrėti.

- Niekis, išgyvensiu,- atsakiau jam.

Tarsi jausdamas kaltę jis paguldė dviratį ir atsisėdęs greta ėmė įtikinėti, kad apžiūra ligoninėje tikrai neužtruksianti, mat modernūs diagnostiniai aparatai bei kvalifikuoti gydytojai savo darbą atliks per keletą minučių. Iškilo man prieš akis vaizdas, kai dar visai neseniai, laukdamas eilėje pas šeimos gydytoją, sugaišau net dvi valandas! Tačiau greitai nuslopinęs pavydą pasmalsavau, ką reiškia užrašas ant jo marškinėlių.

- Ei, vyruti, gal tu iš viduramžių atkeliavai ar ką? Nejau nežinai, kad visa Europa švenčia savo septyniasdešimtmetį. Tai oficialus Lietuvos šūkis, išskirtinis ženklas, su kuriuo dalyvavome Maskvoje vykusioje pasaulio dainų šventėje, surengtoje Europos Sąjungos jubiliejaus

garbei. Jame dalyvavo ne tik ES šalys, bet ir glaudžiai su ja bendradarbiaujančios RRAS (Rusijos bei Rytų Azijos Susivienijimas), KIND (Kinijos - Indijos) organizacija, sena ES bičiulė JAV bei daugelis kitų, puikius tarpusavio santykius palaikančių pasaulio šalių. Delegacijos su pasididžiavimu traukė liaudies dainas, dalinosi tradicinių patiekalų receptais, puikavosi savo nacionaliniais drabužiais. Tai buvo puikus renginys, atspindintis įvairių kultūrų bei rasių žmonių norą būti savitiems, norą didžiuotis savo tėvyne.

Jaunuolis apie šį renginį kalbėjo be galo entuziastingai, o kai paminėjo žodį „tėvynė“, jo akyse pamačiau nuoširdžią pagarbos bei meilės kibirkštėlę, kuri mane privertė susimąstyti...

- Kokia šiandien diena?- netikėtu bei keistu klausimu „pritrenčiau“ savo pašnekovą.
- Na, tu mane tikrai stebini! Šiandien trečiadienis.
- O kodėl tu ne mokykloje? Juk dar tik vidudienis?- kamantinėjau jaunuolį.
- Nežinau kaip tavo mokykloje, tačiau mūsų šalyje pamokos vyksta laisvu grafiku.

Kiekvienas mokinys per savaitę turi išklaudyti ne mažiau nei dvidešimt šešias valandas mokomosios programos jam patogiu laiku. Pusė pamokų laiko vyksta nuotoliniu būdu interneto pagalba. Tereikia prisijungti prie „Pasaulinio mokymosi tinklo“, pasirinkti norimą klasę bei dalyką, o mokytojas iš bet kurios pasaulio šalies, kuris tuo metu bus tinkle, ims dėstyti pamoką, kurios paprašysi. Internetiniai mokymai dažniausiai vyksta anglų kalba. Virtualioje klasėje gali pabendrauti su bendraamžiais iš viso pasaulio, tai išties smagu. Kita mokymo dalis vyksta mokyklose lietuvių kalba, „trinant“ įprastus, mūsų tėvams nostalgiją sukeliančius suolus. Argi jūs ne taip pat mokotės savo mokykloje?

- Na, panašiai, panašiai...- išlemenau keletą žodžių. Nustebino mane vaikinio pasakojimas. Klausiausi jo tarsi pasakos: užburiančios, žavinčios, neįtikėtinai. Tačiau, anot reklamos, kartą paragavęs, negali sustoti, todėl toliau kamantinėjau savo kojos sužalotoją.

- Ar turi brolių, seserį?

- Žinoma, kokia gi šeima bent jau be trijų vaikų. Turiu brolių dvynį bei trejų metų sesutę, kuri dabar kartu su tėvais mėgaujasi šilta Ispanijos saule. Tėvai atostogauja, o mes su broliu svečiuojamės pas senelius. Turėdami laisvo laiko nueiname padirbėti į mūsų šeimos parduotuvę, prekiaujančią ekologiniais maisto produktais. Juos žmonės labai vertina, todėl pirkėjų niekada nestinga. O tėtis paliko mus savo patikėtiniams, kol jo nebus.

- Ei, mes čia šnekučiuojamės, o aš net nepaklausiau tavo vardo.

- Mano vardas Gintaras,- išdidžiai prisistatė vaikinys, jo atsakymas mane maloniai nustebino, nes mūsų vardai sutampa. Jis toliau nekantraudamas tęsė. – Aš šį pasaulį išvydau anksčiau, nei mano brolis, todėl mama nusprendė suteikti man tėtės vardą. Na o mano brolytį pavadino Egidijumi - senelio garbei, o sesers vardas Bronytė, toks pat, kaip ir močiutės.

Po šio išsamaus susipažinimo negalėjau išstarti nė žodžio, nes mano tėvų vardai – Egidijus ir Bronė. Didžiulis jaudulys perbėgo per kūną, o keista nuojauta užvaldė mano jausmus. Supratau sutikęs kažką labai artimo, kažką savo. Ne veltui šnekučiomės jau gerą valandą, o laiko tėkmės nė nepajutome. Giminiška, sava siela manimi visiškai pasitikėjo, tarsi nujautė, kad mes jau seniai pažįstami.

- Sūnau, sūnau!- mano mintis pertraukė pažįstamas moteriškas balsas. Pagalvojau, kad mano vaikinui skambina mama, ir paraginau jį atsilipti.

- Ne, man niekas neskambina. Tai tave žadina mama, ragina pabusti iš gilaus bei malonaus sapno...

Dažnai juokdavausi iš žmonių, kurie sakydavo tikį savo sapnais. Tačiau šįkart ir aš juo norėjau patikėti. Graži pasaulio ateitis, išsipildžiusios svajonės, laiko pažabojimas. Visa tai ne sapnas – tai įgyvendinami siekiai. Tereikia atverti savo širdis, ištiesti rankas, ir pirmyn šviesesnės ateities link. O štai aš, ištiesęs rankas, čiumpu ant stalo padėtą gardžios juodos lietuviškos duonos sumuštinį. Paskubėsiu, nes nenoriu pavėluoti į mokyklą.

„Europos Sąjunga, Lietuva, mano vaikai ir vaikaičiai – po dvidešimties metų“. Interviu su vyresniosios kartos atstovu – tėčiu Egidijumi Martinaičiu

- **Viktoras Hugo** kadaise sakė: „Ateis diena, kai visos šio pasaulio tautos, neprarasdamos savo skirtingų didžios individualybės bruožų, suformuos vieningą Europos broliją. Ta diena ateis, kai vieninteliai mūšiai bus tik rinkos idėjų varžymasis. Ateis diena, kai kulkas ir bombas išstums demokratiniai susitarimai.“ Ar tiki, kad šios svajonės gali kada nors išsipildyti?

- Negaliu vienareikšmiškai į tai atsakyti. Tikėti žinoma norisi, o šis vienijimasis jau ir dabar pamažu vyksta. Beveik visa Europa jau susijungė į Europos Sąjungą. Tačiau, kaip pavadinai mane interviu pavadinime, esu vyresniosios kartos atstovas, didžiąją dalį savo amžiaus nugyvenęs sovietų sąjungoje. Anais laikais ji taip pat mums atrodė kaip saugumo, vienybės, taikos garantas. Turėjome darbus, namus - gyvenome gana neblogai. Tačiau, mano akimis žiūrint, įvyko neišivaizduojamas dalykas – sąjunga žlugo. Žlugo tai, su kuo gyvenau trisdešimt penkerius metus, todėl kartu žlugo ir dalelė manęs. Nesu didelis Europos Sąjungos „sirgalius“, bet visgi bijau, kad ES neištiktų panašus likimas. Tai būtų didelis smūgis jums – nepriklausomos Lietuvos vaikams, nes būtent jūs kursite ne tik tėvynės, bet ir visos Europos bei pasaulio ateitį. Jums teks nemažai sunkių uždavinių, kurie galbūt taip ir liks neišspręsti mūsų kartos politikų. Būtent jūs turėsite ištaisyti mūsų klaidas. Tačiau tikrai tikiu, kad mano vaikaičiai ar bent jau provaikaičiai gyvens taikiai bei vieningai. Tai bus jau nebe utopija. Tai virs realybe.

- **Kokie tie uždaviniai? Kokias klaidas turės ištaisyti ateities kartos?**

- Įvykus pramonės perversmui visos pastangos buvo sutelktos tik į jos plėtojimą, vystymą. Niekam nė nekilo mintis apie neigiamą industrializacijos, globalizacijos žalą. Daugybę metų, kol arti mūsų kaimo nebuvo sąvartynų, kol į jį neužsukdavo šiukšlių mašinos, atliekas daugelis žmonių tiesiog išveždavo į pamiškes. Kiekvienas veiksmas turi ir savo atoveiksmį, kurį dabar visi pradedame pajusti. Mano laikais į mokyklą niekas mūsų neveždavo, todėl žiemą per didžiules pusnis tekdavo klampoti net penketą kilometrų. O dabar sniegas ima tapti retu malonumu. Žiūrėdamas į tai, kaip ūkininkas, matau gresiančią žalą pasėliams. Jei nebebus šaltų žiemų, žemėje esantys įvairūs kenkėjai gali nebeiššalti ir apnikti augalus vasarą vos tik jiems sudygs. Aš taip pat, jausdamas kaltę, kad leidome atsirasti šioms problemoms, stengiuosi prisidėti prie jų sprendimo: bereikalingai nelaikau įjungtos šviesos, prašiuosi po dušu, o ne vonioje, stengiamės pirkti buitinę techniką, pažymėtą Europos „Eko“ ženklu. Tačiau kuo greičiau turi būti imtasi žymiai aktyvesnių darbų. O dauguma tų darbų turėsite nudirbti būtent jūs.

Taip pat labai svarbiu klausimu jau dabar tampa rasizmas. Juk ir daugelio karų priežastis - tautinis susipriešinimas. Daugelis žmonių nenori įsileisti į savo aplinką, savo šalį imigrantų. Nesu

aršus nacionalistas, tačiau manau, kad kiekvienas turime savo gimtąsias šalis, kuriose ir turime gyventi. Bijau, kad maišantis rasėms Lietuva gali nebeatrasti savo vietos kultūrų „katilė“. Todėl ateities Lietuvą norėčiau matyti apgyvendintą sugrįžusių į ją tėvynainių, o ne atvykėlių iš kitų kraštų. Europos Sąjunga jau dabar yra didžiausia humanitarinės pagalbos teikėja pasaulyje. Tokia ji turi išlikti ir ateityje. Visi drauge privalome padėti trečiojo pasaulio šalims pasivyti civilizaciją. Garsios Europos bei JAV kompanijos turi liautis išnaudoti pigią atsilikusių šalių darbo jėgą, mokėti jų atliktą darbą atitinkančius atlyginimus. Tik tada trečiojo pasaulio šalys turės galimybę pakilti ir pačios savo jėgomis pradėti kurti šviesesnę ateitį. Tai turi įvykti ir su ekonomiškai atsiliekančiomis ES šalimis, kaip Lietuva. Pagerėjus gyvenimo sąlygoms į užsienį žmonės išvažiuos atostogauti, o ne vergauti. Tik taip mes galėsime išsaugoti savo kalbą, kultūrą, papročius.

Santykiai su Rusija jau dabar sukelia daug sunkumų visai Europai. Pašonėje turėdami tokią nenuspėjamą kaimynę, negalime jaustis saugūs. Norisi tikėti, kad pabus jos žmonės bei supras, kad gamtos išteklių: nafta, anglis, uranas, yra laikini, o kai jie išseks, kažin ar suras Rusija savo „Putiną“, kuris norės traukti šalį iš gilios duobės, atsiradusios naudingųjų iškasenų vietoje. Tačiau tokia rusų istorija: ji nuolat buvo valdoma carų, diktatorių, komunistinės ideologijos puoselėtojų. Taigi kaip pasisuks šios šalies likimas net sunku prognozuoti. Visgi viliuosi, kad rusai supras oligarchų jiems daromą žalą ir persilaužimas įvyks. O Europa, jei tik Rusijos žmonės panorės, padės jiems žengti demokratijos link.

- **Kokius savo vaikus ir vaikaičius įsivaizduoji po dvidešimties metų? Ar atras jie savo vietą po saule?**

- Žinoma, nes jūs einate teisingu mokslo keliu. Vyresnėliai tavo broliai baiginėja studijas, o tu vis dar moksi gimnazijoje. Mokslas praplečia žmonių akiratį, mąstymą. Jis yra ateities visuomenės, technologijų visuomenės pagrindas. Aišku, labai jaudinuosi, kad jūs rastumėte gerus darbus. Esate atkaklūs, todėl gyvenime nepasimesite. Po dvidešimties metų būsite sukūrę darnias šeimas, susilaukę vaikų, užsitikrinę vietą visuomenėje. Gyvensite geriau nei mes, nes jūsų gyvenamoji aplinka bus jūsų pačių darbo vaisius. Jūs bus laisvi. O anūkai apie žemą gyvenimo lygį, didžiulius infliacijos šuolius, karus, skaitys tik ekonomikos bei istorijos vadovėliuose. Jie turės nemažai eurų, tačiau supras jų vertę bei jais naudosis protingai. Jie keliaus, tačiau brangiausia bei šilčiausia vieta laikys gimtuosius namus, gimtąją Lietuvą.

- **Trimis trumpais sakiniais apibūdink ateities Europos Sąjungą.**

- Turinti savo tikslą. Vieninga bei gerbianti viso pasaulio piliečius. Puiki vieta ne tik egzistuoti, bet ir gyventi.

- **Labai ačiū, kad sutikai pasidalinti savo mintimis bei lūkesčiais.**